

BÉLA BARTÓK
CONCERTO III. FOR PIANO AND ORCHESTRA
LÁSZLÓ BORBÉLY
SAVARIA SYMPHONY ORCHESTRA
JÁNOS KOVÁCS

HUNNIA RECORDS

LÁSZLÓ BORBÉLY

Steinway „D” model Grand Piano

SAVARIA SYMPHONY ORCHESTRA

Conducted by

JÁNOS KOVÁCS

ABOUT BARTÓK

For a pianist, Béla Bartók's piano concertos are a central reserve of power. These works are worth the almost forty years that were spent wearing down the piano chair. These works are essential building blocks of 'pianism'.

To speak of Bartók, the composer (and thus this music), is an almost impossible undertaking. But why should I? People more qualified than me have already done it. What is the difficulty? Perhaps primarily because in his case, 'great', or 'one of the greatest', 'greatest ever',... categories all tend to dissipate.

Bartók is a trademark.

Hungarikum, if you like. A trademark that feeds on his Hungarian roots, the fixed idea of the brotherhood of peoples and the silence of the universe.

To play Bartók is ultimately to realise our own smallness. This is the superabundance that enhances an artist's day, again and again. It is this 'biblical' vision, so to speak, that always – and ever more forcefully and insistently – tears the first laborious step towards excellence... out of me.

Playing Bartók is particularly difficult. Learning from him is a goldmine. To be grateful to him is a must.

I owe a debt of gratitude to everyone who has stood by me in this endeavour.

László Borbély

www.borbelylaszlo.hu

I WAS FORTUNATE TO BE THEIR TEACHER

What I am trying to write down here are some thoughts on a rooted refutation of the old Latin saying, "Quem Dii odere, paedagogum fecere" – that is, "he whom the gods hate, they make a teacher." Many have disproved this statement. I do the same. Above all, I believe that one teaches but also learns at the same time. One learns through behaviour, words, gestures, looks, moods, community, environment, etc. We could go on for days. However, art, music, cannot be taught, only the means of its creation (although even this is often difficult).

There are basic qualities of character which are indispensable to the launching and development of an artistic career. First and foremost, an open-minded ability to marvel at the musical score. An instinctive intelligence, an impatience full of patience and desire to learn, an ambition to decipher the meaning of notes, melodies, rhythms, forms and content: how the raw material is put together until it becomes a work of art, what inner forces have to be mobilised in order to achieve this goal, and all done with a tireless willpower to work, with critical rigour, with a demandingness that is renewed again and again.

The teacher plays a role in ensuring the continuity of these factors. In my decades of teaching, I have had the privilege of teaching a remarkable number of exceptional talents. Students with a wide range of abilities have taught me how to communicate my message in a variety of ways to achieve results.

SAVARIA SYMPHONY ORCHESTRA

1st Violin

Tibor Gyenge
Lóránt Bozsodi
Szilvia Csanádi
László Dankó
Mihaela Elena Gyenge
Antal Berki
Dóra Radványi
Klaudia Illés
Szimonetta Berki-Horváth
Attila Dóra

2nd Violin

Zsannett Nagy-Valera
Rudolf Balogh
Sándorné Téglás
Dániel Fodor
Enikő Molnár
János Császár
Abigél Rykala
Anna Rákosi

Viola

László Donyec
Gábor Berki
Péter Tóth
Rita Bozsodi
Zsuzsanna Lukács
Dániel Molnár

Cello

András Petrő
Andrea Pákolitz
Éva Anglerné Gergő
Éva Benkő
Donát Kóta
András Gyenge

Double bass

Gábor Sárközi
Attila Kovács
Csaba Horváth
Tamás Lakatos
Dániel Molnár

Flute

Katalin Kovács
Sándor Ottó Béres

Oboe

Krisztina Badics
Zsófia Dembrovsky-Mohai
János Dominik Kiss

Clarinet

László Bertha
Áron Kerti

Bassoon

Zsuzsanna Lasics
Péter Janzsó

Horn

Róbert Kovács
Dániel Pálkövi
Bálint Nagy
Péter Koncz

Trumpet

Imre Németh
Márk Lővey

Trombone

Tibor Juhász
Szabolcs Nábrádi
Gyula Fehér

Tuba

Tibor Szentgyörgyvári

Timpani

János Gazdag

Triangolo

Máté Péter

Percussion

Árpád Kovács

BÉLA BARTÓK
CONCERTO I. FOR PIANO AND ORCHESTRA
(1926)

01. I. Allegro moderato / Allegro	08:47
02. II. Andante	07:11
03. III. Allegro molto	07:20

BARTÓKRÓL

Egy zongorista számára Bartók Béla zongoraversenyei centrális erőtartalékok. Olyan művek, melyekért érdemes közel negyven évig "koptatni" a zongoraszéket. Ezek a művek a „zongoristaság” esszenciális alapelemei.

Bartókról, a zeneszerzőről (és ezen keresztül zenéjéről) szinte lehetetlen vállalkozás szólni. Ám miért is tenném? Nálamnál sokkal szakavatottabbak megtették már. Miben áll e nehézség? Talán legelsősorban abban, mivel az ő esetében a „nagy”, vagy „egyik legnagyobb”, „valaha élt legnagyobb”,... kategóriák mind rendre elpárolognak.

Bartók maga a védjegy.

Ha tetszik, Hungarikum. Egy olyan védjegy, mely egyszerre táplálkozik magyarságából, gyökereiből, a népek testvérré válásának fixa ideájából és az univerzum csendjéből.

Bartókot játszani végeredményben azt is jelenti, hogy rádöbbenünk saját kicsiségünkre. Ez az a többlet, ami egy művész napját újra meg újra bearanyozza. Ez a mondhatni „bibliai” jövőkép, ami mindig – és egyre erőteljesebben és követelőbben – mintegy kiszakítja belőlem a minőség irányába tett első, fáradtságos lépést.

Bartókot játszani különösen nehéz. Tőle tanulni aranytartalék. Hálásnak lenni felé: kötelező.

Köszönettel tartozom Mindenkinek, aki ebben a vállalkozásban mellém állt.

Borbély László

www.borbelylaszlo.hu

TANÁRUK LEHETTEM

Amiről próbálok most néhány gondolatot leírni, tősgyökeres cáfolata a régi latin mondásnak: „Quem Dii odere, paedagogum fecere” – vagyis „akit az istenek gyűlölnek, tanítóvá teszik.” Sokan megcáfolták már ezt az állítást. Én ugyanezt teszem. Mindenek előtt úgy gondolom, az ember tanít, de tanul is egyidejűleg. Tanítanak a magatartás, a szavak, a gesztusok, a tekintet, a kedélyek, a közösség, a környezet stb. Sorolhatnánk naphosszat. A művészetet, a zeneművészetet azonban tanítani nem lehet, csak létrehozása eszközeinek tanítása lehetséges (ámbár gyakran ez is sok nehézségbe ütközik).

Vannak alap karakterbeli tulajdonságok, melyek nélkülözhetetlen tényezői egy művészpálya elindulásának és kibontakozásának. Ilyen mindenekelőtt a nyitott rácsodálkozni tudás a kottafejekre. Egy ösztönös intelligencia, egy türelemmel teli türelmetlenség és megismerési vágy, törekvés arra, hogy meg tudjuk fejteni a hangok, a dallamok, a ritmusok, a formák, a tartalom jelentését. Hogy áll össze a nyersanyag, amíg műalkotás születik belőle, milyen belső erőket kell megmozdítani e cél elérése érdekében, méghozzá fáradhatatlan munkakedvvel, kritikus szigorral, újra és újra megújuló igényességgel.

E tényezők folytonosságának biztosításában játszik szerepet a tanár személye. Az én tanári működésem évtizedei alatt kiemelkedően sok és különleges tehetséget taníthattam. A sokféle képességű növendék megtanított arra, hogyan kell mondanivalómat többféleképpen is közölni tudni, hogy eredményt érjek el.

Ritka adománya egy tanár életének, ha érintheti egy másik, rá bízott ember lelki-szellemi fejlődésének útját, elnyerheti bizalmát és segítheti életének nehéz pillanataiban. Adni tud valamit, amit más talán kevésbé. Nem is említve azt, ha évtizedek múlása után is életben marad egy emberi kapcsolat, amelyről feltételezhető, hogy nem csak a tanár számára volt és van jelentősége, hanem kölcsönös. Kovács János első tanítványaim egyike volt kezdő tanárként 1964 - 68 között. Borbély Lászlót 1998 - 2002 között tanítottam. Mindkettőjük életében a legfontosabb helyet foglalta és foglalja el a zenével való foglalkozás. János tanulmányai kezdetén zeneszerzést tanult és zongora szakra járt. Ma már – mint köztudott – nemzetközileg elismert karmesterként működik. László, mint zongoraművész fiatal kora ellenére a világ jelentős pódiumain megfordult. Már serdülő gyermekkorukban – melynek tanúja lehettem – kihívást jelentett számukra a legnehezebb remekművek megtanulása, sőt természetes igényné vált az e művekkel való megmérettetés a pódiumon is. Különleges alkalom, hogy most részese lehetek szakmai együttműködésüknek, amelyben közösen gondolkozva szinte szavak nélkül értik egymást. Feltételezhetem, hogy tanulóéveik alatt valamit jól tettem, mert a hasonló érdeklődés, az egymás véleményébe vetett kölcsönös bizalom, ízlés, igény szelleme hatja át együttes munkájukat. Bartók három zongoraversenyének felvétele – melyből az első versenymű lemezre vételénél jelen lehettem – alkalmat ad számukra a bartóki világ mély titkainak közös megfejtésére. A Savaria Szimfonikus Zenekar kiváló, professzionális partner volt ebben a munkában.

Dr. Ábrahám Mariann

zongoraművész, DLA, zongoraprofesszor

BÉLA BARTÓK
CONCERTO III. FOR PIANO AND ORCHESTRA
(1915)

01. I. Allegretto	07:21
02. II. Adagio religioso	10:08
03. III. Allegro vivace	06:33

Recording at **Agora Concert Hall, Szombathely, Hungary, 23-25, January 2023**

Score: **Universal Edition UE 8779 / 8777**

Piano technician: **Laszló Horváth**

Recording producer and editor: **Tamás Csurgó**

Recording engineer: **István Járity, Attila Vincze**

Mastering engineer: **Tom Caulfield**

Recorded audio format: **Native DSD256 (Pyramix, Merging Hapi)**

Photos: **HRZ**

English translation: **Kata Ittész**

Publisher's reader: **Eira Davis**

Producer: **Róbert Zoltán Hunka**

©2023 Hunnia Records & Film Production

www.hunniarecords.com

HRES2317